

КОМУНИКАЦИЯТА В СУТРЕШНИЯ КРЪГ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ НА 5–6-ГОДИШНИТЕ

Деляна Чуховска

Един от основните възпитателни проблеми е формиране на социални умения в предучилищна възраст. Между петата и шестата година децата изпитват необходимост от социални впечатления, любопитство към това, което се случва с тях и другите. Така придобиват социален опит да живеят заедно. Затова един от основните проблеми в образователната работа е: Как да се предразположи възникването на комуникация между връстниците на пет–шест години.

Иновационните промени налагат още от първите минути на общуването да се предразположи с педагогически средства обменянето на информация между връстниците. От организационна гледна точка сутрешният кръг е най-подходящ, тъй като приучва децата да проектират предстоящите дейности, осигурява подходящи условия за установяване на логическа връзка между това, което вече се е случило, предстоящото за деня и предстоящото в следващите дни.

Позицията на децата в сутрешния кръг, застанали лице срещу лице, им осигурява възможност за наблюдение и разпознаване на средствата на общуване – реч, обръщение, начин на излагане на мисли, задаване на въпроси, допълване на информацията с паралингвистични и екстралингвистични средства.

Проблемът за развитието на социални умения на 5–6-годишните все още не е напълно проучен. Липсва методика и ясни критерии за оценка. Много от потенциалните емоционални и поведенчески проблеми на детето са свързани с проблемите в социалните отношения.

Гещалт теорията и в частност гещалт педагогиката със своята хуманистична насоченост и холистични принципи, предоставя възможност да се изгради модел на комуникация, отговарящ на потребностите на 5–6-годишните.

Теоретична обосновка на проблема

Дефинирането в европейската рамка на новите компетенции, предполага те да са в резултат на учебно-възпитателния процес още от най-ранно детство.

Взаимодействието на детето със социалната среда е източник на неговото развитие. Социалните умения са всички форми на поведение, които трябва да усвоим, за да участваме ефективно и конструктивно в социалния живот. Развитието на социалните умения е процес, който протича през целия живот и изисква целенасочено управление и грижа още от предучилищна възраст.

Според Джейкъб Морено, благополучието на личността се определя от мястото и в системата на междуличностните взаимоотношения, детерминирани от емоционалните връзки, взаимните симпатии и антипатии, взаимното привличане и отблъскване [4, с. 365].

Изучаването на социалното поведение неизбежно се свързва с функциите на езика, като съсредоточаваме вниманието си главно върху поведението в конкретните социални групи и на отделните им членове. Езикът може да се смята като ключов фактор – инструмент за концептуален анализ и синтез, социално средство за взаимна комуникация. Способността на детето да разбира ситуацията, му позволява да овладява езика като активен процес. Следователно способността за улавяне на значението и за осмисляне на ситуацията влиза в пряка връзка с комуникативната компетенция, която обосновава системата от външноезикови фактори, предопределящи изборът на речево действие [1, с. 127].

Основната функция на езика е комуникативната. Усвояването на родния език, доброто му владение осигурява ефективно речево общуване на детето с възрастните и връстниците. Без речево общуване не е възможно пълноценно развитие на детето [8, с. 312].

Според Божидар Ангелов, съотношението между типизираните начини за общуване чрез речевите механизми и социалния контекст води до изследване на връзката между комуникация и социализация, която на свой ред би могла да доведе до формиране при децата от предучилищна възраст на комуникативна компетентност. Тя пряко се свързва с определена социална ситуация, като акцентира върху процеса на разширяване и задълбочаване на връзките на детската личност със света чрез езика. Ето защо под комуникативна компетентност обикновено се разбира способността за установяване и поддържане на необходимите контакти между отделните хора [2, с. 7].

Веселина Петрова разглежда родния език не само като средство за комуникация, а и като символ на социална или групова идентичност на човека [7, с. 15].

Надежда Витанова посочва, че работата за развитието на свързаната реч на децата е в пряка връзка с формирането на комуникативната им компетентност. Тъй като тя е своеобразно обединяване на тяхната езикова и социална компетентност, изключително важна е социалната ситуация, в която протича речевото изказване на детето. Търси се възможност за реорганизация на предполагаемото изказване, съобщение, речева инициатива или фраза на детето в подходяща форма. Работата в тази насока се определя от индивидуалните различия в емоционалната отзивчивост и поведението на децата спрямо ситуацията, в която са се оказали [3, с. 210].

Мая Лисина и Иван Димитров, структурират компонентите на комуникативната дейност така:

1. Предмет на общуване;
2. Потребност от общуване;
3. Комуникативни действия;
4. Комуникативни задачи;
5. Средства за общуване;
6. Продукти на общуването [5, с. 14].

Комуникационният модел беше разработен въз основа на целите на гешалтпедагогиката, формулирани от Андрей Буров и Конрад Шерп по следния начин:

1. Себеоткриване
2. Себеотразяване
3. Възстановяване на потиснати части на личността
4. Личностен растеж
5. Развитие на общочовешкия потенциал
6. Лична отговорност
7. Търсене чрез осъзнаване
8. Развитие на собствените умения и способности
9. Откриване и развитие на личностния потенциал и възможности
10. Решаване на конфликтни ситуации (блокажи) [9, с. 57].

Организация и методика на изследването

Изследването се извърши в периода: месец октомври 2012 г. месец март 2012 г., в трета възрастова група 5–6-годишни – 20 на брой от група „Звездичка” в ЦДГ ”Първи юни” гр. Велико Търново.

С децата от изследваната група ежедневно е извършвана комуникация в сутрешния кръг.

Обект на психолого-педагогическото изследване е процесът на комуникация в сутрешния кръг, целящ развитие на социални умения на 5–6-годишните.

Предмет на психолого-педагогическото изследване е установяване на закономерностите за развитие на социални умения чрез активизиране на речта и обогатяване на традиционното педагогическо взаимодействие, чрез общуване в сутрешния кръг, с оглед предразполагане към самоизразяване.

Чрез изследването си поставихме следната цел:

Цел на психолого-педагогическото изследване е да се изследва ефективността на комуникацията в сутрешния кръг за развитие на социалните умения на 5–6-годишните.

С оглед на тази цел формулирахме следната хипотеза:

Допускаме, че ако, преднамерено се създаде и предложи на 5–6-годишните модел за комуникация в сутрешния кръг, основан на идеите на гешалтпедагогиката, то ще се стимулира развитието на техните социални умения.

За постигане на целта и за проверка на издигнатата хипотеза поставихме следните задачи:

1. Теоретичен анализ на научната литература и конкретизиране на спецификата на модели на комуникация и изграждане на социални умения при децата от предучилищна възраст.

2. Разработване на вариант за комуникация в сутрешен кръг, според гешалттеорията и възрастовите особености на децата от трета група.

3. Разработване на концептуален модел за изграждане на социални умения на 5–6-годишните.

4. Апробиране на разработения модел и разкриване на неговите силни и слаби страни.

За да се постигне обективност, научност и валидност на изследването използвахме следните методи на педагогическо изследване.

Методи:

1. Педагогическо наблюдение
2. Психолого-педагогическо изследване
3. Статистически методи
4. Полярен метод на Мирашук

Критерии:

1. Развитие на умения за сътрудничество с другите.
 2. Развитие на умения за проектиране на собствената дейност.
- Определихме следните показатели за оценка на експерименталните резултати:

По критерий I. Развитие на умения за сътрудничество с другите

1. Съпричастност – мисловно влизане в ситуацията на другия и опит за осмисляне на неговата гледна точка.
2. Саморефлексия – ефективно управление на емоциите, като основа за разбиране на другия.
3. Инициативност – способност да представят идеи и да изслушват внимателно идеите на другите.
4. Дружелюбие – уважение към личността на другите.
5. Сътрудничество – обмен на информация с цел достигане на общ резултат.
6. Социална удовлетвореност – съпреживяване на постигнатите резултати.

По критерий II. Развитие на умения за проектиране на собствената дейност.

1. Самопознание – осъзнаване на своята уникалност и неповторимост.
2. Самонаблюдение – наблюдение на собственото поведение и емоции.

Психолого-педагогическо изследване

Сутрешен кръг

Първи етап: „Поздрав”

Децата са в кръг, хванати за ръце.

Песен: „Добро утро” (Guten Morgen)

Раздвижване – децата са в контакт. Те „разтварят” своите „хоризонти”, чрез махане, кимане, прегръдка, усмивка, ръкостискане и др.

Втори етап: „Аз искам да кажа на...”

Децата са разположени в кръг, седнали на земята.

Учителят:

– Ще изиграем една игра. Тя се нарича: „Аз искам...”

Децата започват с:

– Аз искам да кажа на...

Правила:

1. Детето, което говори се обръща по име към слушащото дете и установява зрителен контакт с него.

2. Останалите деца само слушат, без да коментират.

3. Всеки има право да се изрази.

Трети етап: „Споделяне”

Децата са разположени в кръг, седнали на земята

Учителят:

– Има ли някой от вас, който иска да сподели нещо важно, което му се е случило и го вълнува?

Учителя преценява по емоционалната реакция на децата кой да бъде „споделящият”.

Детето споделя даден проблем, случка, ситуация. Останалите деца се включват, като му дават съвети, изразяват мнение, споделят подобни преживявания на базата на минал опит.

Анализ на резултатите от педагогическото проучване

За проучване резултатите от психолого-педагогическото изследване използвахме скалата за оценка на атмосферата в групата на Л. Миращук, като включихме показателите на изследването.

Скалата е построена по принципа на полярните профили и включва 8 социални умения, оценявани от 1 до 6, като 1 означава крайна изразителност на позитивното социално умение, а 6 – негативното [5].

Списък на социалните умения:

съпричастност – равнодушие; саморефлексия – реактивност; инициативност – незаинтересованост; самопознание – отрицание; самонаблюдение – апатия; дружелюбие – враждебност; сътрудничество – конкуренция; удовлетвореност – неудовлетвореност

Категориите на социалните умения, които се получават са:

1 – много високи; 2 – високи; 3 – по-скоро високи; 4 – по-скоро ниски; 5 – ниски; 6 – много ниски.

От сравнителния анализ на резултатите на децата в началото и в края на педагогическото изследване може да направим следните изводи:

По критерий „Развитие на умения за сътрудничество с другите”, в началото на проучването резултатите на децата се колебаеха

между по-скоро ниски и по-скоро високи, докато в края достигнаха до високо ниво.

По критерий „Развитие на умения за проектиране на собствената дейност”, от по-скоро ниски, резултатите на децата достигнаха нива по-скоро високи и високи.

Чрез проведеното изследване на ролята на комуникацията в сутрешния кръг за развитие на социални умения на 5–6-годишните стигнахме до следните изводи:

Комуникацията в сутрешния кръг води до:

1. Позитивна нагласа на децата за съвместна дейност.
2. Ефективно управление на емоциите, като основа за разбиране на „другия”.
3. Развива умения за проектиране на собствената дейност въз основа на инициативност, самопознание и самонаблюдение.
4. Решаване на конфликти и достигане на решения, чрез споделяне и съпреживяване.
5. Изграждане на среда, в която детето да се сравнява с другите, да се упражнява в умения да отстъпва и да защитава своите позиции, да се подчинява и да бъде лидер, да открива личната си значимост и да повишава социалния си статус.

В заключение трябва да отбележим, че чрез въвеждане на комуникацията в сутрешния кръг, регистрирахме при децата по-висока речева активност, развитие на творческия потенциал и социални умения.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Ангелов, Б.* Педагогически аспекти на масовата комуникация. С.: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2005.
2. *Ангелов, Б.* Комуникативната и езикова компетентност в условията на предучилищното образование. – Предучилищно образование, 2011, № 10, с. 7–13.
3. *Витанова, Н. и др.* Активността на детето в детската градина. С.: Просвета, 1994.
4. *Шулц, Д., С. Шулц.* История на модерната психология. С.: Наука и изкуство, 2006.
5. *Лисина, М., И. Димитров.* Общуване и самопознание. С.: Наука и изкуство, 1982.

6. *Мирашук, В. Л. и др.* Методики психодиагностики в спорте. М., 1984.

7. *Петрова, В.* Моливко родна реч. Велико Търново: Слово, 2007.

8. *Запорожец, А. В., Т. А. Маркова.* Възпитание и обучение в детската градина. С.: Народна просвета, 1976.

9. *Ulaushofer, J.* Gestalt, Ganzheit und heilsame Begegnung im Religionsunterricht. Otto Muller Verlag Salzburg, 1989.

КОМУНИКАЦИЯТА В СУТРЕШНИЯ КРЪГ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ НА 5–6-ГОДИШНИТЕ

ДЕЛЯНА ЧУХОВСКА

Резюме

В доклада се разглежда проблемът за социалните умения на децата. Представя се психолого-педагогически модел на комуникация в сутрешния кръг. Разкриват се връзките между комуникация, социализация и развитие на речта на 5–6-годишните

Ключови думи: комуникация, социални умения, сутрешен кръг, развитие на речта

THE MORNING CIRCLE FOR DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF CHILDREN AT THE AGE OF 5-6

DELYANA CHUHOVSKA

Summary

The aim of the report is to tackle the problem of social skill of children. Psychological pedagogical model of communication of morning circle is presented. Connections of communication socialising and development of speech of children at the age of 5-6 are described.

Key words: communication, social skills, morning circle, development of speech